

Háda Béla:¹ A rohingyák elleni fellépés háttere és összetevői Mianmarban

Vezetői összefoglaló

- A mianmari fegyveres erők jelenleg is zajló rohingyaellenes műveleteinek hátterében történelmi, nemzetpolitikai és belpolitikai okok egyaránt fellelhetők.
- Nem lehet lebecsülni ugyanakkor a válság mögött húzódó valós társadalmi indulatokat sem, melyek különösen a buddhista papság szerepén keresztül biztosítanak egyfajta támogatottságot a tisztogató akcióknak. Valójában ma nagyon kevesen szolidárisak a rohingyákkal Mianmarban.
- Az ENSZ által etnikai tisztogatásnak minősített fellépés a rohingyákkal szemben megvilágítja a mianmari polgári kormányzat gyengeségeit, illetve a hadvezetés lehetőségeit a civil elit politikai sarokba szorítására.
- Aung Szán Szu Csí nemzetközi megítélése egyre romlik, de ez várhatóan nem eredményez majd gyökeres változást a válsággal kapcsolatos magatartásában. Jogi szempontból csak szerény ráhatása lehetne ugyanis egy belbiztonsági műveletre, míg politikai tekintetben nem érné meg neki túl hangosan kiállni a honfitársai által megvetett kisebbségek mellett. A nemzetközi közvélemény végső soron túl sokat vár el tőle.

Mianmar legnagyobb lélekszámú muszlim kisebbsége, a rohingya közösség sorsának alakulása az elmúlt évek során keltett egyre nagyobb figyelmet a nemzetközi hírfolyamban. Igen megkésett volt e figyelem, amit azért nagyban magyaráz, hogy a világ legnagyobb részén nagyon kevés információ forog közkézen nemcsak az érintett népcsoportról, de Mianmar társadalmi és etnikai viszonyairól általában. Érezhető azonban, hogy a kisebbségek tömeges menekülésétől és halálos áldozatokat követelő összecsapásoktól kísért regionális válság mostanra „ráégett” a mianmari polgári kormányra, melyet de facto az Aung Szán Szu Csí vezet, akit 1991-ben Nobel-békedíjjal is kitüntettek a demokráciáért és emberi jogokért való erőszakmentes politikai küzdelméért. A rohingyák elleni belső hadjárat természetszerűleg rombolja a politikussasszony külföldi megítélését, alapjában véve mégis megkerülhetetlen dilemmát jelent a kormánya számára, melynek kezelésében csak nagyon szűk mozgástér áll rendelkezésére. Jelen elemzés a rohingyakérdés legfontosabb összetevőit veszi számba.

Rakhine muszlimjai

A rohingya etnikum Mianmar északnyugati Rakhine (más néven Arakán) szövetségi államának jellegzetes, zömmel vidéki életformát élő népessége. Lélekszámukról csak közelítő becslések állnak rendelkezésre, melyeket

nagy mértékben torzít egyrészt a kérdés mélyen átpolitizált jellege, másrészt az őket ért represszív hatások következtében amúgy is erős elvándorlási hajlamuk. Ezzel együtt a rohingyák összlélekszámát nagyjából 1,3 millióra becsülik, ami a Rakhine szövetségi állam lakosságának csaknem felét, egész Mianmarénak pedig 2,5%-át teszi ki. Ez azt is jelenti, hogy az ország muszlim népességének több mint fele rohingya. Egyértelműen az indiai szubkontinens északkeleti régióinak népességével mutatnak rokonságot, Délkelet-Ázsián kívüli eredetűkhöz így nem fér kétség. Magának a közösségnek a meghatározásával azonban több probléma is van. Egyrészt úgy tűnik, hogy a muszlimok jelenléte Rakhine állam mai területén (még ha nem is ilyen nagy számban) történelmi, sok évszázadra visszatekintő jelenség, mely a 19. század végétől újabb bevándorlással kapott jelentős vérfrissítést. Egységes, nemzeti jellegű fejlődésről tehát nem lehet beszélni az esetükben. Támadási felületet politikai értelemben éppen ez nyitott velük szemben, mert lehetővé tette a kormányzat számára, hogy idegen bevándorlókként határozza meg őket, akik nem tarthatnak igényt a polgárjogra, és Bangladesben lenne inkább a helyük. Közösségeik változatos eredete és beágyazottsága dacára azonban a rohingya mint népnév Mianmar adott térségében élő muszlim lakosságra jellemző elnevezés, máshol nem használatos, így a szó szoros értelemben vett „határon túli testvéreik” sincsenek, csak diaszpóráik és persze a menekültek tömegei. Önálló etnikai

¹ Háda Béla (hada.bela@uni-nke.hu) a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Stratégiai Védelmi Kutatóközpontjának (NKE SVKK) munkatársa.

karakterüket azonban a mianmari állam hivatalosan tagadja, politikai célzatú fikciónak tekinti, mely egy bevándorló tömeg elfogadtatása érdekében született.²

Természetesen a rohingyák társadalmi kizártságának ennél sokkal mélyebb okai is vannak. Ezen okok egyszerre gyökereznek az ország történelmi tapasztalataiban, nemzetépítésének mintájában és persze a nyers előítéletekben, melyek az idegenek tekintett kultúrák romboló hatását és hordozóik kártékony szándékait feltételezik.

Forrás: *al Jazeera*

Az etnikai szembenállás történelmi, nemzetpolitikai és belpolitikai összetevői

Ha számba kívánjuk venni a jelenlegi etnikai válság politikai hátterét formáló összetevőket, időrendi sorrendben első helyen kell megemlékeznünk arról, hogy Mianmar, a történelmi Burma brit gyarmatosításának 1886 utáni lezárulását követően az egykor nagy múltú délkelet-ázsiai állam területét az indiai gyarmathoz kapcsolták és azzal közösen igazgatták. A burmaiakat nagy ellenszenvvel figyelő britek a helyi adminisztrációban inkább indiai származású személyekre támaszkodtak (persze saját honfitársaik és a helyi kisebbségek mellett), és a legtermékenyebb burmai földekre is tömegével költöztették az indiai földműveseket.³ Emellett a bevándorlók a vállalkozói szférában is komoly pozíciókra tettek szert.

Burmának csak 1937-re sikerült elérnie, hogy önálló gyarmatként kormányozzák.⁴ A lakosság domináns nemzeti közösségét alkotó bamarok elitje a népcsoport háttérbe szorítását állameszmék és kultúrájuk teljes megsemmisítésére irányuló kísérletként értelmezte, melyben a teljes népesség 10%-át is elérő idegen betelepü-

² [Who are the Rohingya?](#) [online]. Forrás: *AlJazeera* [2017. 09. 13.].

³ BALOGH András: *Bevezetés Délkelet-Ázsia történelmébe*. Budapest, Eötvös Kiadó, 2015, 186. o.

⁴ Mikael GRAVERS: *Nationalism as Political Paranoia in Burma*. Curzon Press, 2005, 35. o.

lőknek különösen negatív szerep jutott. Az indiaiak iránti gyűlölet nemcsak az üzleti élet, a gyarmati adminisztráció vagy a mezőgazdaság szereplőire, hanem a szintén indiaiként azonosított és a bevándorlás által megnövekedő lélekszámú, jómódúnak legkevésbé sem nevezhető rohingya közösségekre is rávetült.

Érdeemes megjegyezni, hogy az indiai betelepítés és a kisebbségek kijátszása a többséggel szemben nem volt egyedi jelenség a brit gyarmatbirodalom dél-ázsiai területein. Srí Lankán a tamil ültetvényi munkások betelepítése, illetve a helyi tamil középosztály preferálása a gyarmati adminisztrációban hasonló, végül polgárháborúvá fajuló nemzeti ellentétek kialakulásához vezetett. Az úgynevezett ültetvényi tamilok állampolgársági státusza pedig évtizedeken át éppúgy rendezetlen volt Srí Lankán, mint a rohingyáké is az máig Mianmarban. Mindez a krízis történelmi összefüggéseit jelenti, melyhez a huszadik század közepén társult a nemzetpolitikai dimenzió is.

Az 1948. január 4-én függetlenné vált modern Burma lényegében megörökölte a britek által meghódított történelmi elődjének birodalmi jellegét. Az ország lakosságát 135 hivatalosan elismert etnikai közösség alkotja (a rohingyákat nem ismerik el), melyek között az államalkotó bamarok 65-68%-os részarányal többséget képviselnek, de csak a terület nagyjából felén dominánsak. A fiatal állam komoly stabilitási problémákkal küzdött, amiben döntő szerepet játszott a nemzeti integráció hiánya. A függetlenséget követő permanens polgárháborús helyzetben az is kérdésessé vált, hogy a bamarok és a legnépesebb nemzetiségek képesek-e egyáltalán egy politikai közösséget létrehozni, vagy felülkerekednek a szakadár törekvések, és az ország széthullik a többségi etnikai választóvonalak mentén. Ebben a helyzetben kulcsfontosságú szerep hárult az egység megőrzésében Burma fegyveres erejére, az úgynevezett Tatmadaw-ra, mely kiemelkedő politikai tényezővé válva vezető szerepet kezdett játszani a nemzeti ideológia formálásában is. A hadsereg persze nem hagyhatta figyelmen kívül a társadalom sok évszázados kulturális beidegződéseit sem, melyek formálódásában a buddhista tradíciók játszották messze a legerősebb szerepet. A buddhizmus veszélyeztetettségének érzése volt a gyarmati korszak másik, a politikai kultúrát erősen terhelő öröksége. Nem meglepő módon az egykori gyarmatosítók által támogatott, „idegen” lakossági csoportokat tekintették az elsődleges veszélyforrásnak e szempontból, és különösen igaz volt ez a muszlimokra, mint riválisnak tekintett civilizációalkotó kultúra híveire.

Mindebből egyenesen következett, hogy a független Burma elüldözte az indiai földbirtokos és vállalkozói rétegek képviselőit és kevés kivételtől eltekintve megtagadta, hogy állampolgárainak tekintse a gyarmatosítás idején a Rakhine térségbe települt indiai eredetű muszlimokat. E muszlim közösségek helyi elfogadottságát az is rombolta, hogy egyes frakcióik az 1947-ben megalakult Pakisztán keleti szárnyával tartottak kapcsolatot, és az ötvenes évek folyamán fegyveres felkelést indítottak a ranguni kormány ellen. Csak 1954-re, a „Monzun hadművelet” keretében sikerült felszámolni fegyveres ellenállásukat,⁵ és az 1962. évi katonai hatalomátvételt követően már egyöntetűen idegenként kezelték a rohingyákat. Nem adtak ki számukra teljes értékű személyi okmányokat, az 1982. évi állampolgársági törvény pedig lényegében hontalanná nyilvánította őket. Jogi és politikai marginalizáltságuk szociális helyzetük romlását vonta maga után, melynek eredményeképpen napjainkra a rohingyák alkotják a legmarginalizáltabb és legkiszolgáltatottabb közösséget Mianmar amúgy is szegény társadalmában. Nem segítette a probléma kezelését a belpolitika nagyfokú militarizáltsága sem. A Tatmadaw fenn hirdette (és valószínűleg hitte is), hogy egyedül ő áll az ország szétesésének útjában.⁶ A fegyveres erők karhatalmi jellegű alkalmazása, esetenként még ennél is erőteljesebb fellépése tehát értelmezésük szerint nemcsak megengedhető a belső válságok esetén, de egyenesen szükséges is. Mindez az előzmények tükrében semmi jóval nem kecsegtetett a rohingyák számára, akik ettől kezdve időről időre megtorló intézkedésekkel néztek szembe.

A 2010-es mianmari „félrendszerátváltás” sem eredményezett érdemi javulást a jogfosztott muszlimok helyzetében. Ekkorra a fent említettek kiegészítette egy demográfiai jellegű összetevő is.

⁵ [Burmese refugees in Bangladesh: still no durable solution](#). [online]. Human Rights Watch Reports, Vol. 12, No. 3, 2000 [2017. 09. 13.].

⁶ Bővebben lásd: Maung AUNG MYOE: *Building the Tatmadaw. Myanmar Armed Forces Since 1948*. Institute of Southeast Asian Studies, Singapore, 2009.

Jelenleg Mianmar 54,3 millió főre becsült népességének 87,9%-a buddhista, 4,3%-a muszlim.⁷ Rakhine államban azonban a 2014. évi legutolsó népszámlálás eredményei szerint a buddhizmus alig több mint a lakosság felének vallása, míg az iszlám az egész országban itt rendelkezik a legerősebb pozícióval, amit 42% feletti részaránya jelez. Jó ideje jellemző ugyanakkor, hogy a rohingya családok gyakran nagyobb létszámúak, mint az arakán családok, így a területen belül arányuk további növekedésére lehetett számítani. Hogy ezt a többség képviselői mekkora problémaként élik meg, jól példázza, hogy 2013-ban Rakhine állam kormányzata két gyermekben kívánta korlátozni a Bangladdessel szomszédos Maungdaw körzetben élő rohingyák családalapítási törekvéseit, hogy meggátolják további népességnövekedésüket.⁸ Ezzel együtt a poligámia szokását is törvényen kívül helyezték. Valójában azonban nem is annyira az amúgy is szinte érvényesíthetetlen adminisztratív intézkedések bírnak jelentőséggel, hanem az, hogy a demográfiai folyamatok azt az interpretációt erősítik, hogy az arakánok földjén veszélyben van a buddhizmus az előre nyomuló idegen kultúrától, s Mianmar stratégiai fontosságú északnyugati partvidéke – ahol egyebek mellett jelentős kőolaj- és földgázkészletek rejtőznek, melyekre komolyan számítanak az ország fejlesztésében – hamarosan „elesik”. Bár a vallásközösségek közti arányokat figyelembe véve az iszlamizáció nem fenyegeti jelenleg Mianmart, a helyi buddhista lakosság képviselői és a buddhista civilizációs elemeket előtérbe állító nacionalizmus szószólói nem fogékonyak a matematikai példázatokra. A buddhista papság tagjainak erőszakos fellépését a muszlimokkal szemben pedig sokan erkölcsi felhatalmazásként értelmezték a leszámolásra.

Végezetül pedig figyelmet kell szentelnünk a kibontakozó etnikai szembenállás belpolitikai és biztonságpolitikai összetevőinek is.

A rohingyákkal szembeni ellenséges érzelmek annyira erősek a lakosság egy jelentős részében, hogy a 2012. évi zavargások idején még ellenzéki szerepet betöltő Nemzeti Liga a Demokráciáért (NLD) sem vállalkozott az ellenük intézett támadások hangos elítélésére. Pedig a nemzetrészek közötti megbékélés és a békés, demokratikus fejlődés eszméje komoly eleme volt a párt politikai identitásának, és osztozott ezen értékekben vezetője is, a mianmari demokratikus törekvések arcaként világszerte ismert Aung Szán Szu Csi. Az NLD egyrészt óvakodott iszlámbarátként feltűnni, másrészt nem mert szembehelyezkedni a rohingyaellenes akciók során hangadó buddhista vallási elittel sem. Utóbbi ugyanis az egyik legszervezettebb és legszélesebb társadalmi bázisra támaszkodó erő, amely a katonai kormányzat felszámolása mellett szállt síkra, és ezért komoly kockázatokat is vállalt, amikor a 2007. évi megmozdulások során vezető szerepet vitt.⁹ Ilyen összefüggésben tehát a Liga és általában a polgári politikai elit természetes partnerének számított. A 2012-es összecsapások Rakhine államban végül mintegy 200 halálos áldozattal jártak és 140 000 ember hagyta el lakóhelyét. Tanulásként már akkor le lehetett vonni, hogy a mianmari belpolitikára is érvényes a szabály, miszerint a politikusok szeretnének társadalmi bázist építeni és ennek feltételei elsődlegesek a szemükben. Nem lehetett előre látni azonban, hogy a 2012-es zavargások bizonyos értelemben vízválasztók lesznek: ettől kezdve figyelhető meg a rohingyák részéről is az erőszakos cselekmények számának növekedése. Külön hangsúlyt adott ennek a Harakah al-Yaqin, későbbi nevén az Arakán Rohingya Megváltó Hadsereg (ARMH) militáns frakció megjelenése, mely 2016 októberétől fegyveres felkelésre szólította fel a rohingya lakosságot. A minden valószínűség szerint a rohingya diaszpóra által támogatott szervezetet azóta veszik igazán komolyan, hogy 2017. augusztus 25-én rendőrállomások ellen intézett összehangolt támadásokat, megölve a biztonsági erők 12 tagját.¹⁰ A fegyveres erők válasza a máig tartó tisztogató hadjárat volt, mely hivatalosan a terroristák kifüstölését célozza, gyakorlatilag azonban a rohingyák tömeges elűzését eredményezi addigi lakhelyükről.

⁷ [The 2014 Myanmar Population and Housing Census 2015](#). The Union Report, [online], 2015. május, Ministry of Immigration and Population [2016. 12. 12.].

⁸ Min THEIN AUNG: [Myanmar's Rakhine State Imposes Two-Child Limit on Rohingyas](#). [online], 2013. 05. 23. Forrás: Radio Free Asia [2017. 09. 12.].

⁹ Erről lásd: HÁDA Béla: Választások és stratégiai útkeresés Mianmarban. *Nemzet és Biztonság*, 2012/3, 25–34. o. és Seth MYDANS: [Monks' Protest Is Challenging Burmese Junta](#). [online], 2007. 09. 24. Forrás: The New York Times [2017. 09. 15.].

¹⁰ Poppy MCPHERSON: ['We die or they die': Rohingya insurgency sparks fresh violence in Myanmar](#). [online], 2017. 09. 03. Forrás: The Guardian [2017. 09. 13.].

Felmérve ugyanakkor az események belpolitikai háttérét, kulcstényezőnek kell tekinteni a fegyveres erők elitje és a civil kormányzat között feszülő ellentétet, melyek – az alkotmány előírásainak köszönhetően – a kormányon belül is meghatározzák a munkát. Amikor a 2015. november 8-i választásokon – ahogy az előre látható volt – a Nemzeti Liga a Demokráciáért elsöprő győzelmet aratott,¹¹ a katonai elit évtizedes belpolitikai ellenfelei és a főparancsnok kinevezettjei kerültek egy testületbe.

Borítékolni lehetett a konfliktusokat, éppen ezért komoly érvek szóltak amellett, hogy Aung Szán Szu Csi ne vállaljon közvetlen szerepet a kormányban. Elnök a jogszabályi megkötések miatt amúgy sem lehetett.¹² Végül nem így történt: a politikusasszony – megfelelően a választói várakozásoknak (és nyilván saját ambícióinak is) – a külügyminiszteri posztot foglalta el, emellett az Elnöki Hivatal vezető miniszterként és államtanácsosként is funkcionál. Miután az elnöki széket Htin Kyaw, Szu Csi régi szövetségese foglalta el, nem volt kétséges, hogy ezek a politikai pozíciók *de facto* kormányfői szerepkört alapoznak meg számára, jóllehet a jelenlegi mianmari alkotmány ilyen nem ismer.

A mianmari tábornokokat évtizedek óta aggasztja Aung Szán Szu Csi nyugati nimbusza, amiben emberi kitartásának és belpolitikai dominanciájának egyik legfontosabb támaszát látták a diktatúra évtizedeiben. Mianmar belső feszültségei, az ezek kezelése érdekében meghozandó kellemetlen döntések igen alkalmasak rá, hogy kikezdjék a nyugatos, liberális értelmiséginek tekintett politikusnő körüli illúziókat, és kevés dolog volt annyira bizonyos, mint hogy Aung Szán Szu Csi számíthat a katonák „segítségére” ebben, s nem kerülheti el a tábornokok kormányzati aknamunkáját. A hatályos 2008. évi mianmari alkotmány szerint ugyanis a hadsereg komoly, biztos pozíciókat tudhat magáénak a tárcavezetők sorában. Mianmarban a belügy, a védelmi és a határtérség ügyeivel foglalkozó minisztereknek katonáknak kell lenniük, akiknek közfeladatuk ellátásának idejére még a hadseregben betöltött funkcióikról sem kell lemondaniuk, biztosítva ezzel folyamatos szakmai és egyszintenciális kapcsolatukat az őket helyzetbe hozó szervezettel. Személyükre a főparancsnok tesz javaslatot az elnökkel egyeztetve. Emellett a 11 tagú Nemzeti Védelmi és Biztonsági Tanács (NVBT) katonai többség mellett (6 tag) áll fel. Tagjai: az elnök, a két alelnök, a szövetségi törvényhozás két kamarájának elnökei, a fegyveres erők főparancsnoka, a főparancsnok első helyettese, a védelmi miniszter, a külügyminiszter, a belügyminiszter és a határtérség ügyeivel foglalkozó miniszter. Az elnök semmilyen, a fegyveres erőket, illetve a biztonságpolitikát érintő döntést nem hozhat meg e testület jóváhagyása nélkül. A mindenkori főparancsnok kinevezése is csak az NVBT jóváhagyása mellett lehetséges. Tehát még az államfő sem kerül olyan helyzetbe, hogy valós ellenőrzést gyakorolhasson a fegyveres erők felett.¹³ Aung Szán Szu Csi külügyminiszterként ugyan tagja a testületnek, jelentősége azonban még formálisnak is alig tekinthető.

Még egyértelműbbé teszi a helyzetet, hogy a zavargások kitörése a rohingyák és a többségi lakosság között, de különösen az ARMH terrortámadásai belbiztonsági ügyé formáltak a kérdést, aminek következtében az igazgatási szinten a katonai elit hatáskörébe került. A politikusasszony lényegében velük egyezkedve érhet csak el bármi változást a biztonsági erők hozzáállásában, számolnia kell azonban annak kockázatával, hogy ennek nyomán a nemzeti érdekek elárulójának kiáltják ki. Nézetünk szerint a válság megoldásának legnagyobb akadálya a civil elit részéről ugyanis éppen az, hogy nemigen van hozzá belpolitikai fogódzó: a rohingyákkal nagyjából senki sem szolidáris a mianmari társadalom hangadó köreiben. Ugyanakkor a lakosság igen széles csoportjai osztoznak a velük szembeni averziókban, kiállni mellettük rendkívül népszerűtlen dolog, amivel lehet jó pontokat szerezni a külföldi szervezeteknél és kormányoknál, de a választásokon Mianmarban sem ezek adják le a szavazatukat. Ha tehát a NLD őrizni kíván valamit egyébként igen magas politikai támogatottságából, nehezen mehet szembe a társadalom elvárásaival. A rohingyakérdés tehát kitűnő eszköz a katonák kezében arra, hogy vagy otthon, vagy külföldön (számukra ideális esetben mindkét szintéren) kikezdjék régi ellenfelük hitelét.

¹¹ Eren WAITZMAN: Elections in Burma (Myanmar) November 2015. *In Focus*, House of Lords, 2015. november 24.

¹² Bővebben lásd: HÁDA Béla: Új időszámítás? Mianmar a 2015. évi parlamenti választások után. *Nemzet és Biztonság*, 2015/5, 16–23. o., 21–22. o.

¹³ *The Constitution of the Republic of the Union of Myanmar*. 2008.

Külföldi visszhangok

Sajátos, bár érthető módon a nemzetközi szervezetek lényegében Aung Szán Szu Csítól várják a helyzet megoldását, akire az utóbbi hónapokban nagy nyomás nehezedett amiatt, hogy sokáig hallgatott az ügyben. Szu Csí végül szeptember 7-én Indiában adott interjújában hosszabban is hajlandó volt kitérni a válságra, válasza azonban leginkább kitérő volt. Ő is történelmi okokkal magyarázta a Rakhine államban kialakult válságot, emellett felhozta annak problematikáját is, hogy miképpen különböztethetők meg a terroristák az ártatlanoktól.¹⁴ Legutóbb az ENSZ emberi jogi főbiztosának nyilatkozata jelezte a nemzetközi nyomás fokozódását. A jordániai származású Zeid Ra'ad al-Hussein szerint „a helyzet az etnikai tisztogatás tankönyvi példájának látszik”.¹⁵ Ez éppen ellentétes értelmű üzenet azzal, amiért Aung Szán Szu Csí egykor Nobel-békedíjat kapott. Állásfoglaláshoz hasonló vádak persze már korábban is megfogalmazódtak a mianmari biztonsági erők tevékenységével szemben, a külügyminiszter asszony azonban túlzásnak minősítette ezeket.¹⁶ Eddig a kormányok általában kevésbé erős hangot ütöttek meg, aminek okait a tágabb politikai összefüggések mérlegelésében kell keresnünk. Az amerikai külügyminisztérium például látványosan igyekezett kerülni Aung Szán Szu Csí személyes bírálását,¹⁷ ami mögött helyi magyarázatok szerint a polgári kormány stabilitásáért és a demokratikus fejlődés jövőjéért érzett aggodalom húzódik meg.¹⁸ Emellett minden bizonnyal az is, hogy az USA nem kívánja felesleges feszültségekkel terhelni kapcsolatait a globális stratégiai megfontolásai szempontjából kulcsfontosságú térségben egy számára nehezen átlátható és még nehezebben befolyásolható belső társadalmi krízis miatt. Mianmar közvetlen katonai irányításának 2011-es megszűnését, majd az NLD 2015-ös választási győzelmét korszakos jelentőségű fejleményekként értékelték Washingtonban, és aligha szívesen rombolnák a kétoldalú viszony további javulásának esélyeit.

Várható volt ugyanakkor, hogy a rohingyákat ért támadásokban a dzsihadista ideológiára építkező nemzetközi terrorszervezetek is lehetőségeket látnak. Érdekes vonása a konfliktusnak, hogy – az al-Káidának, vagy az ISIS-nek a rohingya hittestvérek támogatásáról tett múltbéli és jelenlegi nyilatkozatai ellenére – a mianmari muszlimokat eddig nem jellemezte a vallási/politikai radikalizációra való hajlam.¹⁹ Nem bizonyos az sem, hogy az ARMH fellépése változást hoz ebben, mivel a szervezet nyilvánosan visszautasította a külföldi terrorszervezetek által felajánlott támogatást.²⁰ Az valóban egyértelműnek tűnik, hogy a dzsihadista ihletettséggű küzdelem az adott társadalmi feltételek mellett kilátástalan, és csak a rohingyákkal szembeni represszív fellépés fokozásához teremt ideológiai alapot. Ezzel együtt a fegyveres mozgalom meghirdetése és a terrortámadások természetesen ürügyet szolgáltatnak a hadsereg további akcióihoz.

Az összecsapások következtében – egyes becslések szerint – a rohingya népesség csaknem fele kelhet útra biztonságosabbnak ítélt térségek felé, gyakran tengeri migrációs utakat használva, amire korábban is volt példa. Érthető módon a rohingya menekültek elsősorban a muszlim többségű társadalmak szolidaritására számítanak, az érintett államok azonban általában kiábrándító hozzáállást mutatnak a problémájukhoz. Teszik ezt egyrészt azért, mert a rohingya menekültek nagyon gyakran nincstelenként kérnek bebocsátást, és az amúgy is fejletlen szociális ellátórendszerrel és számos belső problémával küzdő országok nem szívesen vennék a nyakukba az ő

¹⁴ Aung San Suu Kyi on Rohingya crisis: Our biggest challenge, unreasonable to expect us to solve it in 18 months, [online], 2017. 09. 07. Forrás: The Indian Express [2017. 09. 13.].

¹⁵ Nick CUMMING-BRUCE: Rohingya Crisis in Myanmar Is 'Ethnic Cleansing,' U.N. Rights Chief Says, [online], 2017. 09. 11. Forrás: The New York Times [2017. 09. 13.].

¹⁶ Aung San Suu Kyi denies ethnic cleansing of Rohingya, [online], 2017. 04. 06. Forrás: Al Jazeera [2017. 09. 13.].

¹⁷ Laura KORAN, Jennifer HANSLER: US stops short of admonishing Myanmar for attacks on Rohingya, [online], 2017. 09. 09. Forrás: CNN [2017. 09. 15.].

¹⁸ Michelle KOSINSKI, Laura KORAN: State Dept. official to travel to Myanmar following Rohingya attacks, [online], 2017. 09. 14. Forrás: CNN [2017. 09. 15.].

¹⁹ The Rakhine State Danger to Myanmar's Transition, [online], 2017. 09. 08. Forrás: International Crisis Group [2017. 09. 13.].

²⁰ ARSA denies it has ties to transnational terror groups, [online], 2017. 09. 14. Forrás: Dhaka Tribune [2017. 09. 15.].

ellátásukat is, másrészt pedig mert nem kívánnak precedenst teremteni a jobb módú ázsiai államok körében sem népszerű szociális alapú bevándorlásnak.

Noha sokan (maguk a mianmariak is) úgy gondolják, hogy a szomszédos Banglades a rohingyák természetes tekinthető menedéke, valójában Dakka sem látja szívesen a menekülőket. A társadalmi mutatóit illetően gyakran szubszaharai afrikai államokkal egy kategóriát alkotó, szegény és túlnépesedéssel küzdő állam számára a területére érkezett több mint háromszázezer menekült ellátása óriási kihívás, míg tényleges befogadásukra nincs szándék. Bangladesben ugyanis pontosan annyira nemkívánatosnak tekintik a rohingyákat, mint Mianmarban, de a muszlim szolidaritás eszméje csak bújtatott nyomásgyakorlást tett eddig lehetővé velük szemben.

Konklúziók

Meglehet, Aung Szán Szu Csínak ma már senki sem adna Nobel-békedíjat, de látni kell, hogy szereplehetőségei megváltoztak. Hetven éves koráig semmiféle kormányzati tapasztalattal nem rendelkező nőként kell vezetnie egy erősen maszkulin kultúrájú, súlyos belső konfliktusokkal terhelt, a katonai elit intézményesített befolyásától és a beidegzett idegengyűlölettel meghatározott társadalmat. Erős szembehelyezkedése a többségi indulatokkal így nem valószínű. Menthetetlenül megkopott ikonná vált, akit politikai értelemben nagyban behatárol saját erkölcsi nagyságának korábban felépített ideája. Szinte semmi esélye nincs arra, hogy olyan erősen kerüljön ki a jelenlegi válságból, mint amilyen annak előtte volt. Erről azonban kissé talán azok is tehetnek, akik túl sokat vártak el tőle.

Van persze egy másik komoly belpolitikai kockázata is a válsagnak, és ez a fegyveres erők befolyásának további növekedése. Ha a mianmari társadalom elfogadja a belső ellenséggel szembeni küzdelem érvét, a Tatmadaw a támogatottságára támaszkodva más kérdésekben (például az alkotmányreform ügyében) is sarokba szoríthatja a civil kormányt, és ez a legkevésbé sem teremt kedvező feltételeket az ország további demokratizálásához. Újabb katonai hatalomátvételtől azonban nézetünk szerint korai lenne tartani. Ami jelenleg történik, az pontosan megfelel a katonai elit érdekeinek. Rakhine állam buddhista többsége és a közvélemény java része előtt ők játszhatják a nemzetet védő „jó fiúkat”, az pedig egyáltalán nincs ellenükre, hogy a külföld felé mind ezért a diplomácia, azaz Aung Szán Szu Csí tartsa a hátát.

A rohingyák sorsát illetően jelenleg nem látszik pozitív forgatókönyv. Mianmarban nagyon kevesen szeretnék viszontlátni az elmenekülteket, és lakóhelyeik lerombolása után gyakran úgymint csak táborokban lelhetnének szállásra. Annak viszont csekély esélye van, hogy a fegyveres akció célja a muszlim kisebbség teljes felszámolása legyen. Ez egyrészt nem tűnik kivitelezhetőnek, másrészt kockázatai minden valószínűség szerint túl nagyok lennének még a Tatmadaw vezérkara számára is. Sokkal esélyesebb, hogy a válság eredménye a rohingyák megrendszabályozása (és létszámuk csökkentése) mellett a polgári politikai elit meggyengülése és a katonai elit belpolitikai pozícióinak javulása lesz.

Stratégiai Védelmi Kutatóközpont

ELEMZÉSEK 2017/22.

2017. szeptember 18.

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóközpont munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: Nemzeti Közszerológati Egyetem

Szerkesztés és tördelés:
Bazsó Márton, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

© Háda Béla, 2017

© Nemzeti Közszerológati Egyetem, 2017